

כלים שלובים": חגיגה וחובה לאוהבי "האמנות"

על התערוכה של מיכה אולמן, אחד האמנים החשובים
והמשמעותיים המצליח לצרוף את המקומי והאוניברסלי ליישות
אחת

16.12.2016

עוזי צור

"כלים שלובים", מיכה אולמן, גלריה גבעון, תל אביב

תערוכה של מיכה אולמן, ובה עבודות מהשנים האחרונות, היא קודם כל חגיגה וחובה לאוהבי האמנות, ולו מפני שאולמן הוא אחד האמנים החשובים והמשמעותיים המצליח לצרוף את המקומי והאוניברסלי ליישות אחת. תערוכתו "יום חול" שהוצגה ב-1997 בסדנאות האמנים בתל אביב היתה אחת התערוכות המשמעותיות בארץ בכלל. התממש בה לרגע צילו החולף של האדם מבעד לשיגרת הדוממים המשמשים אותו והנכחד לעד, נותר רק בזיכרון. "יום חול" נסק מעבר למקום ולזמן. גוף העבודות הנוכחי מצטרף לגוף היצירה האוטונומי של אולמן באותה התפתחות עקבית סביב אותו עמוד שדרה, באותה עשייה אלכימאית הממירה חומר לרוח, לנשמת הדברים. את החול מחליפים הפעם המים כיסוד של היצירה. המים ככוח הורס, כפגע שאולמן מצליח לביית לכוח יוצר. מרכיב נוסף, שותף סמוי, הוא הזמן ביצירה. זמן הריאקציה וההתרחשות וזמן ההמתנה והקיבוע לאחר שנגמרה ההתרחשות. גוף התערוכה כולו יוקד מהמתח האדיר והאצור כאחד בין כוחו הפטישי והבנאלי של העצם לבין הילתו הערטילאית המתעתעת. אלה סודו ויכולתו של מאסטר אמיתי

אולמן הוא בראש וראשונה פסל, למרות שהגיע אל האמנות מהגרפי ויצירותיו על נייר הן פיסוליות יותר מרישומיות, או לפחות מתרחשות בגבול הטעון בין השתיים

מיכה אולמן, "כלים שלובים", 2016, קטע צילום: עוזי צור

המפליא הוא שכל אחד משלושת חללי התצוגה המרכיבים את התערוכה מתפקד כגוף אוטונומי, שטבורו עבודת פיסול המוקפת עבודות על נייר. שלושת החללים מתחברים לגוף אחד, מוזיאלי כמעט, המנסה לשמר איזו ביתיות אבודה, במובן העמוק, אולי כפי שרק פליטים מבינים וזוכרים אותה, נכספים אליה, ביתיות המצויה ביצירתו של אולמן. הפעולה הזאת מתבצעת במתח וההשלמה שבין הממשי לרוחני, במינון מופתי שבין האמוציונלי לשכלי

במרכז חלל הכניסה "שולחן ערוך", שהוא כאנדרטה של כלים שלובים. פסל ברזל של שולחן נטול משטח, מערך הכלים הסימטרי שעליו מורכב ממכלים קעורים וגליליים בקטרים וגבהים שונים המחברים זה לזה בתעלות רבועות, המתחברות לתעלה המחברת בין רגלי השולחן ותוחמת את מתארו. הכלים ממוקמים בגבהים שונים ביחס לגובה פני המים הממלאים את התעלות ומהן לכלים, מבעד לחורים בדופנות. חלילי מים. גוף מים אחד השומר על אותו מפלס בחלוקתו לכלים השונים, חלוקה של היופי עצמו, נוקשה ועדין, מוצק ונוזלי, מוסיקלי להפליא

מרכיב הזמן מצוי במים העומדים, המים שעוררו את החלודה, וככל שהזמן עובר הופך גוון הברזל לנחשק ובוהק. זהו זמן חלודה המופק מכהותו

העמומה של הברזל. מפאת האידוי יש להוסיף מדי פעם מים למערכת הכלים השלובים, או לתת לגשם ולשמש לקצוב את מהלך הדברים, כיד לבית ולביתיות שנגדעו

את הפסל מקיפות עבודות על נייר, פנורמה של נשמות הדוממים הפרושים על הקירות. זהו מבט־על על שולחנות ערוכים שמסביבם הסבו אנשים שכבר אינם, שגופיהם היו לרוחות רפאים מדויקות וערטילאיות מתחת לקרומי זמן שחלף, בדמות מניפות צבע־מים המומס בהיקפם ועל פניהם, מכסים ומנפישים אותם בו בזמן. מפות של שולחנות ארציים ומפות קוסמיות של השמים

כשמנסים להתחקות איך נבראו המראות מבינים איך בכל פעם מחדש, אולמן הילך על חבל דק שבין אובדן הדימוי בתהליך העשייה לבין בריאתו מתוך הכאוס. כל עבודה משמרת את הקטבים המנוגדים של המקרי והמכוון, ההרס והיצירה, ומבינים את ההשקעה הסיזיפית של תהליכי ההכתמה והייבוש, ההמתנה האין־סופית. בחלק מהשולחנות נפרע הסדר והם נדמים לשולחנות סיאנס של הנשמות שהסבו להם פעם

בטבורו של החלל העליון הראשון ניצב פסל מתכת מגולוונת, צמד בתי־כיסא המורכב משתי אסלות ושני מכלי הדחה המחוברים זה לזה, שהם למעשה שתי מערכות נפרדות של כלים שלובים, מפלס מים אחד לאסלות ואחר למכלים. אולמן מפשיט את השריד הקדוש הריאלי אל גופים סכימטיים של הדבר עצמו. זהו פסל המקרין קשיחות כמעט ברוטלית, חומריותו זרה לשפת המקור, אינטימיות גופנית־ביתית שהוחצנה והוקשחה לפסל חוצות חשוף ומופקר. אך יש בו גם הומור ואירוניה ממזרית, כזו שיש בסרטו של בונואל "סוד הקסם הבורגני", בורגנים שהסבו לשולחן יושבים על בתי־שימוש, מדי פעם מתגנבים לאכול בסתר בחדרים קטנים. ומצויה כאן כמובן גם "המשתנה" של דושאן

כניגוד והשלמה, על הקירות מסביב תלוי מעגל של עבודות על נייר, שהפעם משמש את אולמן כגרעין – גופו של כיסא עץ שהיה של אביו. בכל עבודה משמש אותו צד אחר של אותו כיסא, מונח על הנייר, רובץ בשלולית מים נגועה־לא־נגועה בצבע. הזמן והמים ממיסים ומפשיטים את הדומם בטרם היה לזיכרון אישי ושיתופי. לעיתים העבודות נדמות לאנטומיה של הגוף האנושי המעכלת את קשיות זכר העצם המוטבע בנייר. כנגד ארציותו של הפסל, בעבודות הנייר יש הילה של קדושה

יוצא הדופן במעגל מורכב מארבעה ניירות המתחברים לעבודה אחת, על כל אחד מהם מוטבעת אחת מרגלי שולחן בניגוד שבין הפרוטאז' של מרובע העץ הגולמי לנזילות שהתפשטה ממנו על הנייר, כמאבק בין אש למים, ועין

הצופה משלימה את החסר ומחברת את השולחן הממשי מארבעת קודקודי רגליו

באמצע החדר הפנימי רובץ במהופך שולחן מתכת, חורג בהיותו צבוע. הוא מתחבר אל אותן ביתיות ואינטימיות שהוקשחו ופוסלו מחדש. הבריכה המלבנית של נפח השולחן ההפוך מלאה במים וכך גם ראשי רגליו, הופכים את השולחן לגלגול נוסף של כלים שלובים. כך היתה העבודה לאספקלריה שחורה בלובן החלל, שבה משתקפות כל אחת מארבע העבודות שסביב, אחת לכל צלע. כשאתה חג סביב, בכל פעם משתקפת עבודה אחרת. עבודות שחורות וכהות כתמונות נוקטורנו ליריות של שולחנות ערוכים, שזכרם נספג ומתחדד כאחד. מחיק החושך בוהקים חודי מזלגות, להבי סכינים, גופי צלחות, קערות וכוסות, כליקוי פואטי, כשיכחה